

JOANNA WRÓTNIAK

Portale społecznościowe w edukacji współczesnej młodzieży

Social Media in Education of Contemporary Adolescents

Doktor, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Pedagogiki i Psychologii, Instytut Pedagogiki, Zakład Teorii Wychowania, Polska

Streszczenie

Celem badań było poznanie opinii młodzieży na temat portali społecznościowych i ich znaczenia w edukacji. Materiał empiryczny zebrano, wykorzystując kwestionariusz ankiety własnej konstrukcji zawierający pytania z kafeterią zamkniętą i otwartą. Badania przeprowadzono wśród uczniów w jednej ze szkół podstawowych położonej na wsi. Ogółem przebadano 103 uczniów (44 dziewczyny i 59 chłopców). Wiek badanych mieścił się w przedziale 14–16 lat.

Słowa kluczowe: portale społecznościowe, młodzież, edukacja

Abstract

The opinion of adolescents with regard to social media and their value in education comprises the subject of the study. Empirical data was collected by means of a survey questionnaire designed by the author, including multiple choice questions, also with open response options. The study was conducted among students of a rural primary school. In total, it encompassed 103 respondents aged 14–16, 44 of whom were girls and 59 were boys.

Keywords: social media, adolescents, education

Wstęp

*Rewolucja technologiczna definiuje na nowo
nie tylko sposób porozumiewania się,
ale i to, jak docieramy i wpływamy na innych.*

Gary Small

W ostatnich dekadach jesteśmy świadkami globalnego rozwoju technologii cyfrowych. Za ich to przyczyną wokół człowieka pojawił się nieznaný dotąd cyfrowy świat, poszerzając jego dotychczasowe tradycyjne horyzonty o nowy wymiar kultury, nauki, zabawy, pracy i społecznych relacji (Krzyżak-Szymańska, Kowalkowska, Szymański, 2016). Badania wykazują, iż dla 60% młodych ludzi

internet jest podstawowym źródłem informacji podczas nauki i odrabiania lekcji, a dla 72% badanych nauka bez dostępu do sieci byłaby dużo trudniejsza. Według sondażu przeprowadzonego przez firmę Librus 91% skomputeryzowanych nauczycieli korzysta z mediów społecznościowych, w tym ok. 83% wykorzystuje je w czasie zajęć dydaktycznych (Ordon, Sołtysiak, 2017, s. 217–218).

Ponad 93% nastolatków korzysta z internetu, w tym 31% z nich powyżej pięciu godzin dziennie. Posiadanie konta na portalu społecznościowym jest zjawiskiem powszechnym: 78% młodych użytkowników sieci korzysta z serwisów społecznościowych, prawie 68% z nich kontaktuje się ze znajomymi przez internet kilka razy dziennie (Kamieniecki i in., 2016).

Dla młodych ludzi portale społecznościowe stanowią przestrzeń kreowania własnego wizerunku, a także kształtowania zainteresowań oraz tożsamości. Umożliwiają wzajemne komunikowanie się, wymianę informacji, umieszczanie materiałów graficznych w postaci zdjęć, filmów, a także korzystanie z gier lub innych aplikacji. Badania wskazują, iż uczniowie wykorzystują internet głównie do zaspokajania swoich potrzeb, wypełnienia czasu wolnego bierną rozrywką i komunikowania się ze znajomymi. Ponadto traktują internet, jako „najlepsze źródło wiedzy”, którego atutem jest: szybkość i dostępność (Krzyżak-Szymańska i in., 2016, s. 15).

Na portale społecznościowe nie należy patrzeć tylko z zachwytem, stwarzają one również wiele zagrożeń. Edukacja medialna powinna zmierzać w kierunku tego, aby nauczyć młodych ludzi korzystać z zasobów informacji znalezionych w internecie. Należy zastanowić się, jak wydobyć potencjał edukacyjny tkwiący w serwisach społecznościowych.

Rozwój serwisów społecznościowych, gdzie możliwa jest interakcja użytkowników oraz współpraca w tworzeniu treści, powoduje, że w kontekście konwergencji mediów edukacja zyskuje nową wartość dzięki szybkiemu dostępowi do zasobów informacyjnych. Jenkins trafnie zauważył, że niezależnie od tego, w którą stronę spojrzymy, człowiek bierze media we własne ręce, prowadzi dialog z mediami masowymi poprzez tworzenie własnych społeczności sieciowych. Ludzie myślą, pracują, przetwarzają kulturę na nowe sposoby (Jenkins, 2007, s. 8).

Omówienie badań własnych

Powstanie serwisów społecznościowych daje szansę na sięgnięcie po nowy wymiar w edukacji. Nową wartością jest nie tylko różnorodność form współpracy, ale także zniesienie barier czasowych i przestrzennych. Edukacja staje się możliwa w każdym miejscu i o każdej porze. Młodzi ludzie obecnie poszukują informacji przede wszystkim w internecie. Doceniają oni możliwość współtworzenia treści, interakcji pomiędzy użytkownikiem a komputerem i między użytkownikami. Poczucie decyzyjności, a także szansa dotarcia do informacji

w dowolnym miejscu o dowolnej porze zaspokajają potrzeby młodych ludzi (Wasiołka, 2010, s. 70–71).

Celem przeprowadzonego badań było poznanie opinii młodzieży na temat portali społecznościowych i ich znaczenia w edukacji. Aby zrealizować cel badawczy, sformułowano następujące problemy badawcze: Jaka jest aktywność badanej młodzieży na portalach społecznościowych? Do jakich celów badana młodzież wykorzystuje portale społecznościowe? Jakie korzyści dostrzega badana młodzież, używając portali społecznościowych? Jakie zagrożenia widzi badana młodzież, korzystając z portali społecznościowych?

Materiał empiryczny zebrano, wykorzystując kwestionariusz ankiety własnej konstrukcji, zawierający pytania z kafeterią zamkniętą i otwartą. Badania przeprowadzono wśród uczniów szkoły podstawowej położonej na wsi. Ogółem przebadano 103 uczniów, w tym klasę VII oraz klasy II i klasy III gimnazjum. Przebadano 44 dziewczyny, co stanowiło 42,7% i 59 chłopców (57,3%). Wiek badanych mieścił się w przedziale 14–16 lat. Charakteryzując badanych, uwzględniono również charakterystykę rodziny, w której badani się wychowują. Zdecydowana większość badanych – 74 osoby, tj. 71,8% – mieszka z obojgiem rodziców, 24 osoby badane mieszkają tylko z matką (23,3%), 5 badanych mieszka tylko z ojcem (4,9%). 37 badanych ma jednego brata lub jedną siostrę (36%). Ponadto 2–3 rodzeństwa ma 40 badanych (38,8%). 9 respondentów (tj. 8,7%) ma więcej niż 3 rodzeństwa. 17 badanych (tj. 16,5%) to jedynacy.

W toku realizacji przyjętego programu badawczego zebrano materiał empiryczny, dzięki któremu możliwe stało się udzielenie odpowiedzi na postawione pytania.

Pierwsze pytanie skierowane do badanej młodzieży dotyczyło czasu posiadania konta na portalach społecznościowych. Szczegółowe informacje na ten temat zawarto w tab. 1.

Tabela 1. Posiadanie konta na portalach społecznościowych przez badaną młodzież

Kategorie odpowiedzi	N	%
kilka miesięcy	7	6,8
od 1 roku	8	7,8
od 2–3 lat	44	42,7
od 4–5 lat	21	20,4
powyżej 5 lat	20	19,4

Źródło: opracowanie własne.

Z informacji ujętych w tab. 1 wynika, że kilka miesięcy konto na portalach społecznościowych ma jedynie 7 respondentów (6,8%), od 1 roku zadeklarowało 8 respondentów (7,8%), 44 respondentów (tj. 42,7%) ma konto na portalach społecznościowych od 2–3 lat, 21 badanych (20,4%) od 4–5 lat, powyżej 5 lat zadeklarowało 20 badanych (19,4%), 3 badanych (2,9%) wskazało, iż nie ma konta.

Drugie pytanie skierowane do badanych dotyczyło ilości czasu poświęcanego dziennie na przebywanie na portalach społecznościowych. Informacje zamieszczono w tab. 2.

Tabela 2. Dzielne przebywanie na portalach społecznościowych przez badaną młodzież

Kategorie odpowiedzi	N	%
poniżej godziny	25	24,3
1–2 godziny	22	21,4
2–4 godziny	26	25,2
4–8 godzin	14	13,6
Powyżej 8 godzin	13	12,6

Źródło: opracowanie własne.

Dane zamieszczone w tab. 2 wskazują, że najczęściej badanych, tj. 25,2%, korzysta z portali społecznościowych 2–4 godziny dziennie, podobnie, tj. 24,3% badanej młodzieży, deklaruje, iż korzysta poniżej godziny dziennie. Uwagę zwraca, iż ponad 13% respondentów deklaruje korzystanie 4–8 godzin dziennie, a ponad 12% respondentów – powyżej 8 godzin dziennie. 3 badane osoby (2,9%) zadeklarowały, iż nie korzystają z portali społecznościowych w ogóle.

Kolejne pytanie dotyczyło celów, do jakich wykorzystuje badana młodzież portale społecznościowe. Z analizy materiału wynika, iż niemalże wszystkie osoby, tj. 98 badanych (95,1%), wykorzystuje portale społecznościowe głównie po to, by komunikować się z innymi. Blisko 80 badanych (76,7%) wskazało również na walor edukacyjny portali społecznościowych. Wypowiedzi badanych w tym aspekcie były następującej treści: do nauki (rozwiązywanie zadań domowych, korzystanie ze słowników, encyklopedii), rozwijanie swoich zainteresowań; przekazywanie informacji; poszerzanie wiedzy o świecie; wymiana informacji.

Pojedyncze wypowiedzi badanych były następujące: poszerzanie grona znajomych; pisanie, rozmawianie; dzielenie się przeżyciami, wycieczki, koncerty, urodziny; żeby wypełnić czas wolny; żeby być na bieżąco z wydarzeniami; poznawanie nowych osób; czytanie newsów głównie sportowych; rozmowy o drużynach piłkarskich, nowościach muzycznych; przeglądanie stron informacyjnych; żeby wziąć pracę domową od kolegi/koleżanki. Badani dostrzegali ponadto walory rozrywkowe portali społecznościowych typu: granie w gry komputerowe, przeglądanie i wstawianie zdjęć, oglądanie filmów.

Kolejne pytanie dotyczyło korzyści edukacyjnych, jakie ich zdaniem płyną z używania portali społecznościowych. Badani twierdzili najczęściej (89 badanych, tj. 86,4%): „odnajduję ważne informacje”; „można się rozwijać w różnych dziedzinach”; „większa znajomość języków obcych”; „jestem na bieżąco ze wszystkimi nowościami”; „poznawanie ludzi o podobnych zainteresowaniach”; „porady, wskazówki na różne tematy”; „wymiana informacji”; „wiem dużo na dany temat”.

Pojedyncze wypowiedzi badanych w tym aspekcie koncertowały się głównie wokół komunikacji i rozrywki, m.in.: „możliwość kontaktu z osobami za granicą”; „możliwość rozmawiania bez ograniczeń czasowych”; „lepszy kontakt ze znajomymi”; „nie muszę wychodzić z domu”; „miła forma spędzania czasu wolnego”; „rozrywka”; „łatwy kontakt”; „poznawanie ludzi”; „można poznać innych ludzi spoza naszego kraju”; „dobry sposób na nudę”; „komunikacja na odległość”; „łatwa droga dostępu do znajomych”; „pogłębianie więzi między ludźmi”; „darmowy kontakt”.

Ostatnie pytanie skierowane do badanych dotyczyło zagrożeń, jakie ich zdaniem płyną z korzystania z portali społecznościowych, także na poziomie procesu edukacji. Niepokojące wydaje się, iż 44 badanych (42,7%) przyznało, iż nie wie, jakie mogą być niebezpieczeństwa czy też zagrożenia płynące z korzystania z portali społecznościowych. Podobna liczba osób, tj. 38 badanych (36,9%), jest zdania, iż nie ma żadnych zagrożeń w sieci.

Pojedyncze odpowiedzi badanych w tym obszarze były następujące: „porwania, groźby”; „hakerzy”; „pedofilia”; „nieodpowiednie znajomości”; „cyberprzemoc”; „fałszywi użytkownicy”; „pornografia”; „sekty”; „gwałty”; „uzależnienie”; „wykorzystywanie tożsamości”; „szantaż”; „fałszywe konta”; „obrażanie”; „podawanie się za inną osobę”; „ukrywanie prawdziwego «ja»”; „poznanie osób, które mają złe intencje”; „stalking”; „prześladowania w Internecie”; „niebezpieczne znajomości”; „nękanie”. Inne zagrożenia wskazane przez badanych to: „nie zawsze rzetelna wiedza w sieci i możliwość uzależnienia się od tego typu kanałów komunikacji”.

Podsumowanie

Portale społecznościowe i ich walory edukacyjne to temat, który zaczyna pojawiać się w literaturze. Rozwój technologii wpływa bowiem na inicjowanie nowych form kształcenia. Jak słusznie zauważają Kosicka i Lis (2016, s. 89–90), rozwój nowych technologii informacyjnych wpłynął na sposób podawania i przyswajania informacji, stawiając w centrum nie książkę i papier, a monitor i środowisko cyfrowe. Nowe media wymagają posiadania nie tylko umiejętności pisania i czytania, ale również tzw. nowych umiejętności – wizualnych (*visual literacy*) i cyfrowych (*digital literacy*).

Media społecznościowe stwarzają nowe możliwości przekazywania wiedzy uczniom dzięki wykorzystaniu ich naturalnego środowiska. Pozwalają na realizację wielu celów dydaktycznych, jak: kształtowanie umiejętności pracy w grupie i nawiązywania kontaktów, pogłębianie umiejętności wyrażania swoich poglądów i opinii podczas sieciowych dyskusji, inspirowanie młodych ludzi do twórczości. Świadomie wykorzystywane, mogą znacząco wzbogacić proces nauczania poprzez podniesienie atrakcyjności przekazu i różnorodności środków dydaktycznych (Borkowska, Witkowska, 2017, s. 6).

Zastosowanie różnego rodzaju serwisów społecznościowych w procesie edukacji może przynieść szkole wiele korzyści. Według Lorensa (2013, s. 81–83) do tych najlepiej widocznych można zaliczyć:

- scentralizowanie w jednym miejscu wszystkich działań edukacyjnych nauczycieli i uczniów szkoły,
- zwiększenie poczucia wspólnoty szkolnej przez uczniów i nauczycieli ze względu na efekt bliskości, który wytwarzają,
- zwiększenie efektywności nauki poprzez umożliwienie uczniom budowania własnych zasobów edukacyjnych,
- znaczną poprawę efektywności wzajemnej komunikacji między nauczycielami i uczniami,
- doskonalenie wykorzystania sieci jako sposobu efektywnej nauki,
- ułatwienie koordynacji prac różnych grup edukacyjnych (nie tylko klasowych),
- naukę podstawowych zachowań społecznych przez uczniów: współpracy w grupie, zaangażowania, kreatywności.

Podsumowując, portale społecznościowe to edukacyjne okno na świat. Tak należy na nie spojrzeć, bowiem ludzie wspierają się dzięki nim w procesie zdobywania wiedzy, chociażby przez dyskusje czy dzielenie się informacjami.

Pedagodzy – nauczyciele posiadają doskonałe narzędzia w swoich rękach, pytanie tylko, czy skutecznie je wykorzystają. Środowisko edukacyjne powinno zagospodarować wirtualną przestrzeń, gdyż może to w znaczący sposób zredukować, a przede wszystkim wspomóc działania, które mają na celu wychowanie młodzieży, a także kształtowanie postaw (Wasiołka, 2010, s. 70–71).

Literatura

- Borkowska, A., Witkowska, M. (2017). *Media społecznościowe w szkole*. Warszawa: NASK.
- Jenkins, H. (2007). *Kultura konwergencji. Zderzenie starych i nowych mediów*. Warszawa: WAiP.
- Kamieniecki, W., Bochenek, M., Tanaś, M., Wrońska, A., Lange, R., Fila, M., Loba, B. (2016). *Nastolatki 3.0 Wybrane wyniki ogólnopolskiego badania uczniów w szkołach*. Warszawa: NASK.
- Kosicka, E., Lis, R. (2016). Komputerowe wspomaganie kształcenia z zakresu harmonogramowania produkcji. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 3, 89–93. DOI: 10.15584/eti.2016.3.13.
- Krzyżak-Szymańska, E., Kowalkowska, J., Szymański, A. (2016). *Zagrożenia dzieci i młodzieży w sieci – cyberproblemy, diagnoza i profilaktyka. Vademecum nauczyciela*. Katowice: GWSH.
- Levinson, P. (2010). *Nowe nowe media*. Kraków: WAM.
- Lorens, R. (2013). Szkoła a serwisy społecznościowe. *Dyrektor Szkoły*, 2, 81–83.
- Ordon, U., Sołtysiak, W. (2017). Media społecznościowe w e-learningu akademickim. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 1, 217–221. DOI: 10.15584/eti.2017.1.29.
- Wasiołka, S. (2010). Syndrom łatwości życia. *Edukacja i Dialog*, 1, 69–71.